

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

NEBUNUL DIN VARȘOVIA

Dăunăzi s'a putut ceti în ziare o telegramă din Varșovia, capitala Rusiei polone, prin care se anunța că, în timpul cind o procesie patriotică rusească trecea, cerind de la Dumnezeu prin cîntece biruința asupra Japoniei, un nebun a tras cu revolverul asupra mulțimii, ucigînd trei oameni și rînind vre-o cincizeci. Un nebun?! O a doua telegramă, venită îndată după aceea, lămuria că nebunul nu fusese nebun și înaintea, cînd toată lumea îl cunoștea ca pe *cumintele* conte D., dar că zgomotul pe care-l făcea atîta iubire de țară strînsă la un loc, fulgerul zguduitor ce pornia din atîtea minți încălzite de ideia mare de a se mai alipi o țară la atîtea altele pe care Rusia le ține prin lanțurile de fier ale minunatei sale culturî naționale, vederea amețitoare a mulțimilor ce se îngrămădiau supt steagurile galbene pe care se rășchira triumfătoare pajurea neagră, lacomă prin două capete, — că toate aceste lucruri mari, frumoase, înălțătoare, dar neobișnuite pentru dînsul, i-au furat o clipă mințile și l-au făcut să împrăște pe patrioți cu gloanțe de revolver. Decî ucigașul din Varșovia nu fusese nebun, și el nu va mai fi fost nebun, de sigur, cînd alte gloanțe de revolver, acestea înțelepte, disciplinate și disciplinatoare, ale jandarmilor, l-au trîntit acoperit de rănî, pe balconul crimei sale, de unde a fost luat pentru a ispăși păcatul ce făcuse.

*

Cînd am cetit veștile despre această faptă nebună, mi s'au trezit în minte cu o putere neașteptată și într'o lumină de înțeles mai deplin, pare-că, cele ce le-am văzut în această Varșovie de procesii patriotice rusești și de conți poloni ce cad nebuni de o dată,—acum doi ani de zile.

Ce frumos oraș, și cit de greu aîgăsi chiar în Apus un altul care să i se asemene! Lăsînd la o parte cartierul evreiesc, care nicî el nu

poate să se puie alături cu gheturile noastre din Moldova, pretutindeni case înalte, curate se ridică de amindouă laturile străzilor de o strălucită lărgime.

Din acest punct de vedere deci, un oraș modern de mina întâiu. Dar, în același timp — cea ce e mai rar —, din alt punct de vedere, Varșovia e încă un elegant oraș al secolului al XVIII-lea. Acest veac, cu gustul pentru ce e mărunț, drăguț, împodobit, căutat, trăiește și astăzi în cutare grădină făcută de unul din ultimii regi ai Poloniei cu un fals templu antic ridicându-se din mijlocul arborilor, în unele biserici prefăcute pe acea vreme, în multe din palatele cu fațada așa de cochetă și de primitoare. Tonul acesta de secol al XVIII-lea e cea din urmă găteală pe care minile iubitoare ale Poloniei neatir-nate au pus-o pe acest copil răsfățat al ei, Crăiasca Varșovie. Și pare că te aștepți ca din boschetele verzi, din porțile sculptate să vezi ieșind spre trăsura aurită, bogată în stucatură alegorice, în mătăsuri de colorii vesele și în oglinzi scumpe, un elegant în haine de satin cu galoane și nasturi de pietre scumpe, cu coada pudrată supt pă-lăriuța-i de femeie, cu pantofașii terminați cu călcie înalte, ducind de braț, în ciripituri franțuzești, o păpușă de femeie numai în horbote, panglici, pudră și benghiuri.

O trezește-te din idilă! Căci duhul ce domnește aici în splendidul oraș cu stradele largi și casele mîndre nu e un duh de idilă, de pastorală, ci unul de tragedie. O tragedie fără strigăte de patimă, fără lovituri de sabie, fără căderi teatrale, care se mulțamește a strivi, a *minca* sufletele oamenilor din neam în neam, — încet, tăcut, cu rinduială.

Varșovia polonă are o Universitate rusească. Școlile ce duc la dinsa sînt rusești — și ce falnică se ridică una din ele dăruiță orașului de o înaltă mărinimie! —: copiii poartă șăpcile stăpînilor. Teatru polon nu e; dar ce frumoasă e Opera de unde nu se pot răspîndi idei, ci se revarsă numai, în serile de reprezentații luminoase și bogate, valurile fermecate ale muzicii care mîngîie, înșală, slăbește și adoarme. Adormiți cu toții, oameni ce purtați nenorocirea strămoșilor, lumina conștiinții voastre dureroase stingă-se, adormiți: Cîrmuirea e bună. Dar nu visați, pentru Dumnezeu, căci veți ajunge ca nebunul acela din balcon care a ucis ca să fie ucis!

O bibliotecă națională nu e. Archivele sînt conduse de funcționari cari au dat dovezi că sînt scutiți, prin multa lor iubire pentru știința pură — trăiască știința pură! — de orice rătăcirii vrednice de pedeapsă. În cite un colț numai al palatelor vechi, obiceiul majoratelor — trecerii averilor asupra fiului celui mai mare, cu anumite

îndatoriri veșnice de cultură și binefacere — mai păstrează cîte o bibliotecă polonă, în care găsești cărțile pe care a cetit un Zamoyski, marele general ce s'a bătut cu Mihaï al nostru, volumele și pachetele de hirtii ce cuprind o poveste nespuse de frumoasă, de glorie în lupte, de civilizație, de înflorire, dar care, cînd îți arunci ochii asupra stradei de astăzi, ți se pare așa de veche, încît mai nu crezi că a fost. Une ori poarta de intrare la aceste comori e închisă cercetătorilor, sau li se spune, întredeschizînd-o, că n'au la ce se osteni: alte ori vezi numai, în atitea săli mari, umbroase, prin care se pot mișca în voie strămoșii în adîncimea nopților de iarnă, cite un bătrîn custode, vre-un student sfios care răsfoiește cîteva pagini, și se duce.

Lîngă multele biserici catolice, pe treptele de piatră înnegrită, lîngă Madona ce binecuvîntează din ocnîta luminată de candelă, se roagă oameni săraci cu o credință fără de margini. Prin ușile totdeauna deschise se infundă alți credincioși din toate treptele societății polone, spre a depune la picioarele lui Dumnezeu o rugăciune pe lîngă cuvintele obișnuite ale căreia se strecoară poate și altceva. Ici și colo tronează bisericile rusești, nouă, în piețe largi, la întretăieri de drumuri, în mijlocul primblărilor celor mai frecventate: din aurul ce căptușește virful turnurilor de piatră sculptată, soarele smulge zîmbete de despreț, fulgere de amenințare.

Ziarele sînt sarbede; reviste însemnate nu apar: celor din Galiția — unde Polonii trăiesc liber supt stăpînirea priincioasă a Austriei — li se smulg toate paginile ce vorbesc despre suta de ani din urmă. Nicî-un scriitor vestit nu trăiește aici, unde putea să lucreze pentru mărirea numelui polon numai pictorul Siemiradzki, pe care toată Varșovia, tăcută, supusă cum s'a deprins să fie, l-a petrecut la mormînt, înecînd stradele late cu nesfîrșite mulțimi negre, ca pe un Împărat. Dar bunul bătrîn Siemiradzki zugrăvia zei, eroi, Cesari, curtesane, viață romană și viață grecească, din priveliștea cărora se poate scoate numai admirația pentru civilizații moarte, mulțămirea senină pentru un frumos ce a fost odată în oameni și lucruri, și atîta!

De la înnăbușirea revoluției din 1863, care a trimes și la noi atîția pribegî, Varșovia, ca toată Polonia rusească, e liniștită, supusă. Oamenii nu fac politică: nu sînt cluburi, nu sînt societăți, nu sînt măcar cafenele. În această Arcadie pașnică lumea merge la cofetărie: fiecare-și bea cafeaua sau ciocolata, își mestecă prăjitura, și, uitîndu-se în golul din jurul său, se duce. Nu se formează grupe, și se vorbește foarte puțin. Și în strada pe care se îngrămădesc trecătorii, e o tăcere! Fiecare merge singuratec, după afacerile sale, ca un om cu socoteală ce este. În mijlocul trăsurilor stă jandarmul,

mare, puternic, răzimat pe sabie ; mai încolo încă unul, și încă unul : la răspintii cite un ofițer. Infanteriști innaintează greoiu, lălii, în haine albe murdare, cu o pușcă cu baionetă ce pare că nu se mai sfirșește ; cite un Cerchez cu căciula greoaie trece iute pe calul său mic pe care-l inghit faldurii lungei mantale.

*

Vai, morții aceștia, cari se primblă prin grădini, privesc fără scop în odăile cofetărilor, umblă după afaceri, scriu gazete ce nu cuprind nimic, muncesc în ateliere și fabrici în care nu se făurește bogăția neamului lor, — întocmai ca oamenii vii de aiurea, dar cari nu sint, fiind-că li lipsește sufletul, pe care l-au confiscat jandarmii și-l păzesc Cazacii și Cerchezii !

Și iată că într'o zi minia a dat viață unuia dintre dânșii. Un singe viu a aprins lumina conștiinții : procesiunea aceia patriotică ce se îngrămădia cîntînd rugăciuni de biruință, călca în picioare patria moartă, Polonia pingărită, despoiată, cu coroana smulsă. Astfel contele D. a nebunit și s'a făcut ucigaș !

N. IORGA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C Î N T E C

La fintina cu găleată,
Pe cărarea cea din grui,
Staū de cite-ori e lună,
Un flăcău cu draga lui.

Nu se string, nu se sărută,
Dar suspină și zimbesc,
Cînd cu mintea petrecută
Ca 'n beție se privesc.

Du-te lună, vino ceață,
Ca să nu-î mai pot vedea...
Nici odat' așa iubire
N'am iubit in viața mea.

M. CUNTANU.

LEGENDE DESPRE ȘTEFAN-CEL-MARE

Reproducem patru legende din cartea pe care harnicul învățător din Zorleni, S. Teodorescu-Kirileanu o tipărește în ajunul serbării ce se pregătește întru amintirea marelui Voevod moldovean. Ele au un fond interesant, de și forma s'ar fi căzut a fi mai concisă și mai măsurată.

I

Pusnicul Silivestru

Ștefan cel Mare a avut fel de fel de dușmani, și păgini și creștini, că toți aveau cheful să puie stăpînire pe țara Moldovei, care era mănoasă, frumoasă și cu oameni viteji.

Între creștinii care dușmăneau mereu pe Moldoveni, erau și Leșii, din partea despre miază-noapte a țării noastre.

Odată Leșii ș'au pus în minte, ca să-l prindă pe Ștefan negătit de război și cu șireclul acesta să-l bată.

Da Ștefan a zăpsit hicleșugul Craiului Leșesc și din pricină că n'avea destulă oaste să ție piept de-odată la mulțimea oștirii lesești, s'a tras frumușel din calea dușmanului, tot în spre țara de gîos a Moldovei, pînă ce-a agiuns în dreptul munților din apropierea Cetății Neamțului, după cum își isvodise el un plan ca să tragă la urma urmei pe Leși în capcană și să-i bată, ca pe dinșii.

Leșii tot l-au urmărit pe Ștefan, ba pe la cetatea Sucevii, ba pe la Cotnari, unde-avea Ștefan Vodă gospodărie amarnică; l-a mai căutat și prin alte părți, pînă ce-a dat de urma lui, că-i tras cătră munți și s'a luat după el.

Ștefan cel Mare trimete anume ostași ca să-i tragă pe Leși în capcană, prefăcîndu-se că Moldovenii fug de frică de dinaintea Leșilor.

După ce a pus toate în cale, Ștefan Vodă s'a suit pe un cal și, fără să oblicească cine-va, trece pe la izitura iazului de la Trapezariu, pe coasta schitului Slătioru, pe la odaia Mănăstirei Albe (Bogoslavul vechi sau mănăstirea Neamțului cea veche), trece podul de pe Maghernița și se oprește la chilia vestitului pusnic «*Silivestru din Croitoria veche*». Leagă calul de cheotoarea chilie și intră încet la pusnic.

Chilia întunecoasă era luminată puțin de focul din vatră.

Pusnicul care şedea pe vatră curăţînd usturoi, a simţit c'a intrat cine-va ş-a'ntrebat :

— Tu ieşti Stoene?

— Eü, a răspuns streinul. Da ce faci acolo?

— Ia curăţ usturoi să fac ceva de-a mîncării, că am în-tîrziuet cu pravila de la biserică şi am mai cetit şi la bolnavi. Da tu şezi pe laiţă şi spune-mi ce veşti ai mai auzit, ori dacă vrei, vină să mîncăm amîndoi ici la foc. Am mîncare într'ales : uită-te cole, în căuş cîrmoji de pine cu zamă de ehliţă (anghelică), am şi udătură, usturoi cu oloiü de jir şi pe urmă dregem gustul cu chisăliţă.

Cînd le-a pus pe toate în cale, pusnicul şi oaspetele s'aü aşezat pe scauieşe lingă vatră şi aü prins a'nfulica la mîncări ca acelea.

Din cînd în cînd mai vorbeau încet şi liniştit, de Vodă care le face biserică, de necazul ţării cu Leşi şi multe de toate şi tocmai într'un tîrziü, cînd era mai gata mîncarea, zice oaspetele :

— Nu ţin minte de cînd sînt Domn în ţara Moldovei, să fi mîncat aşa de bine, ca chisăliţa şi usturoiul pusniciei d-tale!

Pusnicul, auzînd vorba : «de cînd sînt Domn» holbă ochii la străin şi odată căzu la picioarele lui Vodă.

— Iartă-mă, Măria Ta, că păcătosul de mine nu te-a cunoscut. Eşti Măria Sa Ştefan, ctitorul nostru ! Blagoslovit să fii veac de veac ! Frumoasă mănăstire ai durat, numai de ţi-ar ajuta Dumnezeu să o şi îmbraci, că mare pomană ţi-ai face pe lumea asta. Da ce vînt te-a adus, pe vremea asta, la păcatele mele?

— Ia nişte pirdalnici de Leşi nu-mi dau ragaz, ci tot umblă cu zurba asupra mea, de nu-mi pot stăpîni ţara în linişte. Şi am venit să mă rog, ca împreună cu toţi călugării tineri şi bătrîni să faceţi în noaptea asta slujbă la sfînta biserică, ca doar mi-a ajuta Dumnezeu Sfîntul să-î snopesc mine pe Leşi, după cum gîndesc eü, şi atunci oiü îmbrăca mănăstirea asta nouă, oiü închide valea cu ziduri puternice, drept mulţămită Domnului, iar oamenii să pomenească veac de veac cum că Ştefan Vodă a mîncat aici cîrmoji de pine cu ehliţă şi usturoiü cu oloiü de jir, la pusnicul Silvestru.

— Să trăieşti, Măria Ta, ţi-a ajuta Dumnezeu cel mare şi puternic, că doamne ! multe mănăstiri şi biserici ai făcut pe lumea asta. Noi ne rugăm totdeauna pentru Măria Ta şi

ne-om ruga și amu. Iaca amuș s-or stringe toți părinții, îi merge și Măria Ta și să fi în pace, că mine ai să fi stăpîn pe argăsală.

Îndată au tras clopotele la biserica Bogoslov; Vodă s'a închinat și a pornit în treabă-și tot pe drumul pe unde venise de la Grajduri, iar călugării s'au rugat toată noaptea.

A doua zi, Leșii care căzuse în capcană, i-a bătut cumplit, Ștefan Vodă, pe podișul din Braniștea care vine între Obreja Mare, Obreja Mică, și între piciorul muntelui Pocrov și grădina Donțului, după cum arată chiar movilele unde s'a îngropat mîndria Leșască, care se văd și astăzi, grăindu-ne, în felul lor, de vitejia strămoșilor noștri, tari în credință și iubitori de neamul nostru.

II

Ștefan-cel-Mare și baba Tudora

Sînt mai bine de 400 de ani, de cînd pe vîrfurile dealului Dumbrava din munții Vrancei era o căsuță în care ședea o babă, pe care-o chema *Tudora Vrăncioae*.

Într'o sară, baba ședea pe pragul ușei și torcea. Stînd așa, zărește în depărtare un călăreț venind în goana calului. După ce-a trecut Dealul Lupului, se oprește în lunca celor șapte munți, ca să mai răsufle calul. Voinicul își aruncă ochii împregiur și pornește cătră căsuța babei.

Cînd a ajuns dinnaintea căsuții, întrebă pe babă :

— Ai unde să mă primești în bordei și să-mi dai apă la cal?

— Cum nu, voinice. Poftim, și-i ospăta la noi, cît ți-a trebui, îi bea cît ți-a fi gustul și te hodinește ca acasa la dumeata. De cal, să n'ai grijă, c'oiu căuta de el, cum trebuie.

Străinul se dă jos de pe cal, își mîngie calul plin de spumă de atîta alergătură și oftă adînc.

— Da ce ai voinice, de oftezi așa de greu? Ți-a murit tătucu-tu, mămucă-ta ori nevasta?

— Cum să nu oftez, dacă țara-i prada Turcilor. Și-i povesti cum Turcii au năpădit în țară și i-a bătut oastea, împărștiind-o...

— Cum s'ar zice, ești Domnul Moldovei, Ștefan-cel-Mare?

— Adevărat. Și de cît aș fi ajuns vremea asta, mai bine rămîneam și eu printre cei morți.

— Nu te scirbi Măria ta, fii cu inimă și nu face pe voia dușmanului, las că-î învinge. Dacă-î țara în cumpănă, iaca-ți dau pe cei șapte feciori ai mei, cari-s voinici ca niște zmei și sînt cinstea și sprijinul bătrîneților mele. Ei ți-or sta într'ajutor și cu puterea lui Dumnezeu ș'a Maicii Preacurate, îi birui pe păgîni.

Vorbele babei îl îmbărbătară pe Ștefan și o'ntrebă :

— Cum te cheamă, mătușă?

— Tudora.

— Să fii sănătoasă, mătușă, și-ți mulțămesc de vorbele dumitale. Adă-mi pe cei șapte voinici, și-ți făgăduesc să-î fac cei d'intîiîu din țara Moldovei.

A doua zi, cum s'a zorit de ziuă, Ștefan-Vodă, întovărășit de cei șapte Vrancei, porni prin țară : a strîns oaștea risipită, a mai chemat și alți munteni, și au tăbărit pe Turci.

Singur Ștefan s'a luptat înfricoșat cu păgîni. Cei șapte frați tot alături cu Vodă, se luptau de-avalma, ca niște lei-paralei.

Turcii cădeaū ca frunzele, toamna, și toata cîmpia era numai grămezi de morți, — și, cu ajutorul lui D-zeu, a răpus Ștefan pe Turci.

După ce-a biruit pe Turci, Ștefan a chemat la dînsul pe cei șapte frați.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— V'ați purtat vitejește, flăcăi, fericite de mama care v'a făcut și v'a crescut ! Iaca pentru ajutorul și vitejia voastră, vă dau cei șapte munți din Vrancea, cu vale cu tot. Să trăiți, să vă gospodăriți și să stăpîniți voi și tot neamul vostru în veac de veac, locurile care vi le-am dăruit.

Voinicii s'au dus și ș'au ales fie-care cite-un munte, la poalele cărora s'au întemeiat mai tîrziu satele : Negrilești, Tulnici, Păulești, Spinești, Bîrsești, Năruja și Nereju, și fie-care sat și-a luat numele după numele stăpînilor celor șapte munți.

Unia spun că Ștefan cel Mare, venind prin locurile acestea, a fost primit de feciorii Vranceoaei în muntele care se cheamă *Masa lui Bucur*, unde este scris pe piatră numele lui Ștefan-Vodă și a lui Bucur. Atunci Ștefan-Vodă ar fi dăruit pămîntul Vrancei feciorilor Vranceoaei, ca răsplată pentru primirea cea bună ce i s'a făcut.

Feciorul cel mai mare a întemeiat satul Budești, numindu-se după numele lui : Budescu ; cel de al doilea a întemeiat Păulești, după numele lui Paul.

III

Cîntecul Ilenei

Zice că Ștefan-Vodă a avut o ibovnică, pe care o chema Ileana, iar alții spun că o chema Ioana, și-a ținut-o ascunsă trei ani de zile în chilia starețului de la mănăstirea Tazlău. Unii zic că era fata unui boier mare din Țara-de-sus, iar alții spun că era fata unei vădane de la Cașin. Iacă și cîntecul fetei acelei după cît se mai ține minte în vremea de astăzi :

Ștefan Vodă 'n bătălie
Face treabă ca o mie,
Vodă Ștefăniță.
Iar Ileana plînge-acasă,
De-ți pare că plouă-varsă,
Vodă Ștefăniță.
Și-i păcat, că-i prea frumoasă,
Că în lume vestea-i mearsă,
Vodă Ștefăniță

Ieși Ileană la portită,
Că îți vine Ștefăniță,
Vodă Ștefăniță.

IV.

Bîr s a n

Într'o zi de primăvară trecea Ștefan-Vodă pe zarea din lumenișul Bîrseștilor, cu o ceată de voinici. Colindase toată ziua călări toți munții, să stringă ostași, că Ștefan fusese bătut de Turci în Ținutul Neamțului. Sara se urcară pe un tapșan aproape de piscul Vulturului. Acolo descălecară și-aură făcut un foc mare. Scoaseră din desagi, ce mai aveau de-ale mîncării, ospătară și s'aură pus pe hodină.

În drumul lor până acolo nu 'ntilnise țipenie de om, și de-acolo de pe munte nu zăriaă nici o scîntee de lumină și nu se auzia de cit hămăitul cînilor ciobănești din valea Putnei, de la poalele muntelui. Fiind-că le era urît, trîmbițașii scoaseră surlele și sunaă de huiăă văile.

Ciobanii cari erau cu turmele, cînd auziră surlele, se minunaă cine să cînte 'n munți, și, cînd aură mai văzut și un fum

gros acoperind vârful muntelui, aū alergat cu ciomegele și cu dulăii într'acolo.

Ieșise stelele de-abinelea pe cer, cind aū ajuns ciobanii la focul domnesc.

Cind i-a văzut Vodă, i-a 'ntrebat:

— Cine sînteți voi?

— Sîntem ciobanii boierești.

— Nu vă temeți, că și noi sîntem oameni buni; veniți să vă spunem cine sîntem și ce căutăm pe-aici. Și le-a povestit cum aū intrat Turcii 'n țară, cum l-aū bătut și cum îmbla să stringă oștire ca să bată pe dușman și să-l alunge afară din țară.

— Lăsați, oameni buni, toate în pămînt și haideti după mine, să învingem păgînatatea, și-ți fi răsplătiți pentru vitejia voastră.

Flăcăii, cum auziră aceste vorbe din gura lui Vodă, s'aū legat cu jurămînt că nu s'or despărți de dînsul, numai cind și'or da sufletul.

Unul dintre dinșii, care-l chema *Bîrsan*, ceru calul de la un arcaș și se rugă lui Vodă să-l aștepte pîn'ce-a veni el.

Bîrsan cutreeră toți munții de pe-acolo, și a doua zi sara se 'nfățișă lui Vodă cu o ceată mare de flăcăi voinici, unul și unul.

Ștefan-Vodă se bucură de treaba asta voinicească. De-acolea s'aū gătit de drum, frigînd ciți-va miei, ospătară, și aū luat-o la drum.

Pe valea Putnei, Bîrsan, fiind-că umblase peste măsură de mult, l-a ajuns truda și și-a dat sufletul în brațele tovarașilor lui.

Cu toții aū zăbovit și l-aū îngropat pe malul drept al Putnei, lîngă Cozia. La cap i-aū pus o piatră mare, cioplită la două capete, care se vede și astăzi. Alătura de mormînt este o fîntînă, care a făcut-o Vodă cu voinicii lui. Fîntîna se chiamă și astăzi «*Puțul lui Bîrsan*». Are apă multă, da nu tocmai rece, din pricină că-i amestecată cu lacrimile celor ce l-aū îngropat.

După întimplarea asta toți s'aū legat frați de cruce, și Vodă, în pomenirea lui Bîrsan, le-a dăruit tot muntele și locurile dinprejur, să fie a lor de veci.

Apoi, sunînd din surle, porniră înnainte, chemînd pe toți

argații și flăcăii cari-î găseau în cale. Și cind au dat față cu Turcul, l-au bătut și l-au scos din țară.

Flăcăii cari fusese tovarăși cu Birsan și cari scăpase teferi din bătălie, s'au întors iarăși la turmele lor și la căsuțele din munte, și-au întemeiat pe locul dăruit de Vodă satul *Birsești*, și muntele s'a chemat *Birsan*, de la flăcăul Birsan, care-a murit slujindu-și țara și pe Vodă.

S. TEODORESCU-KIRILEANU.

DIMINEAȚĂ

O undă de soare pe chioșc se revarsă,
Ușor se strecoară lumina cernută
Prin deasa podoabă de frunze de viță;
Pe galben nisip se topește rotundă. —

Afară în flăcări, rid roșii garoafe.
Iar maci 'nfloriți — lampioane aprinse —
S'apleac'ascunzînd în potir vre-o albină. —
Crăițele mindre și nalba innaltă
Scot capul uimite, privesc către soare,
Le gîdilă 'n creștet plăcuta căldură
Și ele, orbite, zîmbind, mijesc ochii.

Sburdalnicii fluturî, în tremur de aripî,
Sug dulcea comoară a sinilor fragezi,
Și, beți de mirós, de lumină, de cîntec,
Adorm, alintații, pe crini de mătasă!
Ah, doamne, ce bine-î! Ei știu că'n grădina
Cu florile maldăr, de loc nu s'arată,
Sub plete de aur, luceferi albaștri,
Să-î vază, cu rivnă să cate a-î prinde.

În chioșcul umbrit, pe un scaun, stăpina
Fermecătorului raiu, la răcoare,
Cetindu-și gazeta, despică păstaie
De mazăre verde, în poal'adunată.
Apoi mai privește, zîmbind, pe potecă,
Cum vrăbiî se scaldă'n fierbinte nisip,
Și iar mai citește; și boabele pică...

Se stinge lumina verzuie pe chipu-î
 Și macii aruncă țîșniri flăcărâte
 În ochii cei veseli. Întreaga grădină
 S'adună în globul apos al privirii...

Să nu te apropii prea mult de stăpînă...
 De-ai vrea, de n'ai vrea, o s'aruți! și o superi!
 Atunci peste tine urgia grădinii
 Cădea-va. Și zău, anevoie te mîntuî...

Dar iată în foșnet ușor se ivește
 Un cap bărbătesc, cu privirea voioasă,
 Circeii de viță s'agață de păru-î;
 Suride pe-ascuns, strigă: «cucu!» și pierе...

Ea lasă gazeta, iar mazărea boabe
 Se varsă din poală cu ropot de ploae...
 Pășește șireată și capu-și afundă
 În latele foi...

Liliacul, se'nclină

De-atîta zăpadă de flori arome,
 Văzduhul vueste de cîntec de pasări...
 Și-o-dată, ce larmă-î în frunzele viței!
 Uimită grădina privește, se miră :
 Hei, ce-o fi acolo, de sun' așa dulce?

G. VINES.

DARI DE SEAMA

HILDEBRAND FROLLO. **Inimă de Student.** Poesii. București 1904. 1 vol. 102 pp.

Studentul muncitor și studentul poet sînt figurile cele mai simpatice la orice Universitate și se deosebesc plăcut de studentul limbut, pișicher și vinător de noroc.

Autorul volumului ce anunțăm aparține categoriei celor dintîi. El își trăește, mi se pare, întîii ani ai vieții universitare. Stă sub impresia caldă a primilor pași făcuți în societate. Horațiu, Catul și cîțiva autori germani, citiți la liceu, îl stăpinesc încă. Sufletul i se umple de bucurii copilărești, sau de-o revoltă naivă, ca 'ntr'o adevărată inimă de student, bună și comunicativă, atrăgătoare prin semnele de viață ce le dă.

Ori-ce student, ce se respectă, știe să scrie versuri pe cari le strecoară discret în vr'un album, alături de flori răvășite, sau în vre-o jachetă pierdută 'ntr'un colț de bancă. D-l Frolo are și dînsul versuri cu mici alusii tendențioase, ca :

Atâtea fuste elegant croite,
 Atâtea bluze bine potrivite,
 Albastre, albe, roșii și târcate,
 Atâtea băsmăluțe parfumate,
 Atâtea gingașe pălărioare
 Dar unde este mintea gânditoare?
 Se-usucă florile în urma lor
 Privește-le și treci nepăsător...

Dar aceste rămân numai improvizări de ocazie. D-l Frollo are și strofe destule pe care nu le pot scrie decît tineri de talent, acei puțini cari încep a avea o îndemînare în a-și exprima iubirea și ura, însuflețirea sau deprimarea, cum le simt în epoca critică de tranziție de la copilărie la bărbăție. Astfel «Blestemul» pe care-l îngrămădește pe capul Lesbiei, această «făptură veștedă, urzită a-mîi fi prilej pentru păcat», redă puternic toată ura ce-a întunecat pentru întîiași dată sufletul feciorelnic de june poet. Păcat numai că alătura de versuri armonioase a admis exagerări ca:

Aș vrea să-ți sfarm de-o peatră capul:
 Apoi să-ți fie catafalc
 Un munte putred de *gunoae*,
 Iar eū pe *hoitul* tău să calc..

U!!!

Cînd e mai blajin și mai potolit, cetitorul îl poate urmări cu atențiune și cu plăcere, ca în «Oda» scrisă în strofe alcaice:

În sbor trec anii, Lesbia, Lesbia, Cluj
 Ei vin și pleacă, iute ca clipele,
 Și tot ce rîde, tot ce plînge
 Cade surprins de sosirea morții.

Aceiași coasă, coasa cea strașnică,
 Pe toți ne-așteaptă; toți de asemenea
 Vom fi opriți odată 'n goana
 Cea de plăceri și de suferințe.

Atunci uitarea palidă, vecinică
 Va ține strajă pietrei mormintelor:
 L'al tău, iubito trădătoare,
 Și l'al meu, cel trădat de tine.

Și, cînd în groapă bolta cea umedă
 Va stînge focul urei și-al dragostei,
 Abia atunci avea-vom parte
 Tu de iertare și eū de pace.

Traducerile lui Frollo iarăși au părți bune. Cele din Catul sînt, natural, inferioare traducerilor lui Coșbuc, iar cele din Heine mai pe jos de cunoscutul volum de traduceri apărut de curînd, — dar, în general, autorul e un dibaciū traducător.

O singură observare: cînd un scriitor se lasă a fi prea mult influențat de un autor străin, indicarea numelui aceleuia e absolut necesară. D-l Frollo trebuia să pună ca sub-titlu la cîteva versuri: «După Heine» (vezi «Cînd două inimi se iubesc», și altele).

ÎN AMURG

*Fermecătoarea pace din amurgit de vară
Ne 'mprăstie din suflet mîlnirile trecute:
Simțești și tu iubito? plăceri necunoscută
Ne leagă 'n dulci visuri de fericire rară.*

*Și, mîntuiți de rele, o clipă poate numa,
Ne 'mpărtășim în tihnă, ca omul cel cuminte,
De farmecul ce-l naște în noi amurgu-acuma;
Că, foastele năcazuri, la ce-ar apare 'n minte?*

*Din freamăt lin de frunze un cîntec blînd se 'nchiagă;
Tu trupul ți-l alături de mine tot măi tare,
Iar ochii tăi cei negri mă 'nvăluie 'n mirare
De-atîta fericire visată-o viață 'ntreagă.*

*Grăbește: umbra nopții pe lume să coboare;
Șatit ești de frumoasă cum stai pe gînduri dusă,
Că te-aș topi la pieptu-mi în dragostea-mi nespusă;
Șaș vrea să fie veacuri o clipă trecătoare.*

EUGEN CIUCHI.

NOTIȚE

„**M-me Flirt**“ la Teatrul Național din București. — Vinerea trecută, la 5 Februarst. v., Teatrul Național și împrejurimile lui au fost locul unui spectacol extraordinar. Pe scena instituției ce mistue subvențiile anuale ale Statului avea să se joace, de către o societate de binefacere («Leagănul sf. Ecaterina»), una din acele faimoase piese franțuzești în doi per, care zugrăvesc viața de-o moralitate problematică a unor pături sociale necunosătoare de vr'un ideal măi scump decît practica, după o măi lungă orî după o măi scurtă perdea, a dogmei lui Nietzsche despre lumea de «dincolo de bine și rău...» Reprezentația s'a dat, de sigur, în franțuzește, căci unde s'ar măi găsi vre-o limbă atît de rafinată pentru echivocurile subtile ale paradisului, unde stăpînește «M-me Flirt» și tovarășele ei măi puțin false? N'am asistat la jocul diletanților, dar mi s'a spus că franțuzeasca vorbită de dînșii ar fi întrecut pe cea din «Comédie française»; cît pentru rest, entuziasmul privitorilor ar fi străbătut ca un curent electric lojile și stalurile, propagîndu-se pînă și 'n galeria tixită de... *gardîști*, cari găsiseră de cuviință să arate că știu și dînșii ce-î aia: «M-me Flirt». În împrejurimile tea-

trului, unde asistam și eu (fiindcă aici nu se cerea să fii nici din elită, nici din poliție), spectacolul a fost și mai interesant. De jur împrejur, teatrul era înconjurat de vre-o două companii de jandarmi, de un pluton de jandarmi călări și de-o armată de gardiști. Adevărată stare de asediu! Pricina? O pacinică, foarte pacinică manifestație studentească, ai cărei organizatori crezuseră — cu drept cuvânt — că exprimă revolta opiniei noastre publice împotriva invaziei franțuzești a «M-meî Flirt» în teatrul închinat artei, culturii și moralei românești, și cari salută echipajele francofonilor cu interjecțiuni de haz ori de dojană. Pentru atîta lucru nici o altă poliție din lume n'ar fi maltratat pe manifestanți și nici s'ar fi găsit gazete cari (în ciuda slăbiciunii lor de altă dată pentru manifestațiile studentești) să arunce vina asupra celor ce osîndiau ei înșiși ca un păcat național. Această opinie nu este a mea, ci mi-a fost împărtășită de un... *gardist*, care, spre cinstea lui, nu bătea pe studenți, ci credea, în sufletul său curat, că: «este a lor dreptatea; noi sintem doar în țara românească și ce ne pasă de Franțuzi!» Mi-a plăcut gardistul acesta, dar mi-a plăcut tot atît de mult ceilalți gardiști și jandarmi, vre-o două sute la număr, cari păziau pe «M-me Flirt» de furia «mitocanilor». Într'adevăr, un cordon polițienesc, alcătuit din Romîni neaoși, cei mai mulți țeranî, și izolînd lumea «M-meî Flirt» de sănătoasa viață românească, — iată o măsură care n'ar strica să se aplice cît mai des¹!

BCU Cluj / ^{*}Central University Library Cluj

Convorbiri literare (No. 2, 1 Febr. 1904) cuprinde, pe lângă romanele *Din Rucăr* (de Ciru Oeconomu), *Lydda* (de D. Zamfirescu) și *Lordul cel mititel* (traducere după P. H. Burnett), un studiu de D. Călugăreanu asupra «Rolului microbilor în digestiunea intestinală», precum și următoarele articole literare ori polemice: *Eminescu*, *Eliad*, *Gutzkow* (de G. Bogdan-Duică), scris cu prilejul apariției romanului «Geniu pustiu». *Manifestări noui ale unei școale vechi* (IV. Ultimul plagiat al d-lui Gr. G. Tocilescu) de N. Iorga; *Vecinic Pribeag*, poezie de E. H. M.; *Răspuns d-lui Ovid Densușianu și unui anonim*, de I. A. Rădulescu-Pogonesci; o dare de seamă de d-l G. Bogdan-Duică.

* * *

Luceafărul (No. 3, 2 Febr. 1904; Budapesta) este tot atît de bine îngrijit ca și cele-l'alte două numere din acest an, și cuprinde următoarele: *Eminescu în Blaj*, o serie de contribuiri biografice interesante ale d-lui St. Cacoveanu, fost coleg de școală al poetului; *A murit*, (poezie de N. Otavă); *Cîntece* de Z. Birsan; Mărunțișuri istorice culese în Ungaria de

¹ În N-rul cel mai apropiat al *Sămănătorului* se va publica și un articol asupra cestiunei care ne-a preocupat aici și care a fost tratată, sub foarte variate fețe, de presa noastră. — *Nota Red.*

N. Iorga; *Deochiată*, o bună schiță din viața ardelenescă de G. Stoica; *Scrisoarea din urimă* (poesie) de V. Bontescu; *In luncă* de Carmen-Sylva (traducere de H. P. Petrescu), *Tabla de la Lugoj* de Iosif Popovici și o dare de seamă asupra operei «Drumuri și orașe în România».

Coperta, o frumoasă inspirație din *Luceafărul* lui Eminescu, este datorită d-lui Oct. *Smigelschi*, autorul și al celeilalte ilustrații: «Profetul Ieremia, Evangelistul Matei, Profetul Isaia».

*

Lupta pentru viață (No. 4, Februarie 1904, Iași) publică articole sociale, versuri, amintiri, glume și... «verzî și uscate». Totuși «unul e în toate»: d. N. A. Bogdan, redactorul *unic* al revistei. Această fecunditate extraordinară de sub egida «luptei pentru viață», ne explică îndeajuns supărarea redacției (p. 67—68) în contra editării *postumelor* lui Eminescu și Alexandri, precum și teama de alte asemenea publicații...

*

Noua revistă olteană (1 Februarie 1904, Craiova) are un sumar foarte îmbielșugat, de articole filosofice, poezii, cugetări etc., etc., datorite d-lor «Elie S. Georgescu, S. Braborescu, I. Stătescu, I. Bălănescu, Popescu-Polyelet, Danilescu, D. D. Stoienescu» precum și altor nume cunoscute... cari însă n'au același sufix

*

Am primit la redacție: «A. Ciura. Visuri trecute. Schițe și nuvele. Blaj. Tipografia Seminarului archidieceșan.» Este întâiul volum, de prosă, al unuia din tinerii scriitori ardeleni, al cărui talent a fost remarcat de mult și lăudat cu bună dreptate.

I. Sc.

Răspunsuri

I. Drag. Loco. — Fugiți de poșta redacției? Zadarnic!.. De coș nu scăpați. Știți povestea despre Scylla și Charibda!

Alecu. Loco. — «După un lung *reflex*» puteai și D-ta să 'ți cunoști puterile. și să numai aștepți *îmbold*.

Gri-gri. Iași. — Greerii triști în graiul lor
Nu știu ce zic...
Se strigă trist, încetisor
Vorbesc de moarte, vorbesc

de-amor?..»

De moarte și de... coș, da!

«*Bolnavul la spital*». — Nu-î nădejde de scăpare.

«*La țară*». — Vă iertăm îndrăzneala, dar să nu mai faceți de-astea!

I. G. Budapesta. — Toată bunăvoința noastră pentru — alte bucăți.

M. C. Loco. — «Credința» ni se pare că a mai fost publicată undeva. *Sometul* puteți să-l publicați tot acolo.

A. Th. S. Iași. — Nicî cu, nicî fără variantă nu merge «acrostișul».

Em. Giurgiu. — Manuscrisul d-v nu-l găsim... printre cele publicabile.

RED.